ZBIERKA ZÁKONOV
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Ročník 1959

Vyhlásené: 25.07.1959 Vyhlásená verzia v Zbierke zákonov Slovenskej republiky

Obsah tohto dokumentu má informatívny charakter.

**53**

**Zákon**

z 9. júla 1959

**o jednotnej sústave knižníc (Knižničný zákon)**

Národné zhromaždenie Československej republiky sa uznieslo na tomto zákone:

## § 1
## Úvodné ustanovenia

Poslaním knižníc, dôležitého a účinného masového činiteľa socialistickej výchovy, je prispievať k všestrannému vzdelaniu pracujúcich v duchu vedeckého svetonázoru a pomáhať pri zvyšovaní ich politickej, kultúrnej a odbornej úrovne; najmä potom prispievať k rozvoju vedy a techniky, k šíreniu ich poznatkov a poskytovať prvú pomoc pri riešení politických i hospodárskych úloh a pri rozvíjaní tvorivej iniciatívy ľudu v boji za víťazstvo socializmu.

### Jednotná sústava knižníc

## § 2

Úlohy uvedené v § 1 zabezpečuje jednotná sústava knižníc, ktorú tvoria knižnice zriaďované a riadené ústrednými orgánmi, orgánmi spoločenských organizácií združených v Národnom fronte, jednotnými roľníckymi družstvami, hospodárskymi a rozpočtovými organizáciami, vedeckými a kultúrnymi inštitúciami (ďalej len „úrady, organizácie a inštitúcie“), nech už sú tieto knižnice organizačne samostatnými zariadeniami (ústavmi) alebo zložkami iných zariadení.

## § 3

(1) Knižnice účelne a v súlade so svojimi úlohami zhromažďujú potrebnú literatúru, cieľavedome ju šíria medzi obyvateľstvom a vykonávajú masovú prácu s knihou medzi čitateľmi. Poskytujú čitateľom sústavnú a všestrannú pomoc pri výbere a získavaní literatúry, aby každému občanovi sa umožnilo vypožičať si potrebnú knižku z ktorejkoľvek verejne prístupnej knižnice jednotnej sústavy.

(2) Knižnice jednotnej sústavy, aby zlepšili a prehĺbili služby čitateľom,

a) sú povinné vypožičať a obstarať na požiadanie jednotlivé knihy, časopisy a iné zbierkové materiály alebo ich súbory ktorejkoľvek inej knižnice jednotnej sústavy (medziknižničná vypožičiavacia služba), pokiaľ tomu nebránia osobitné dôvody;

b) kde sa to javí účelným, spolupracujú, prípadne poskytujú si vzájomne pomoc pri doplňovaní knižničných zbierok pri nákupe alebo výmene literatúry, ďalej v oblasti informačnej a bibliografickej činnosti, v otázkach metodických, pri dovoze literatúry zo zahraničia a pri propagácii literatúry;

c) majú prednostné právo pri získavaní kníh, časopisov a iných zbierkových materiálov.

(3) Pre zlepšenie koordinácie činnosti a ich ďalšieho rozvoja sú knižnice jednotnej sústavy povinné prihlásiť sa do evidencie u výkonného orgánu príslušného okresného národného výboru. Pokiaľ sú knižnice organizačnou zložkou iných zariadení (ústavov), prihlasujú ich do evidencie tieto zariadenia (ústavy).

(4) Ustanovenie odseku 3 sa nevzťahuje na knižnice ozbrojených síl; tieto knižnice podliehajú ohlasovacej povinnosti u príslušných nadriadených orgánov.

(5) Podrobné predpisy k ustanoveniu odsekov 1 až 3 vydá ministerstvo školstva a kultúry v dohode so zúčastnenými ústrednými úradmi a orgánmi.

## § 4
## Štátna knižnica Československej republiky

(1) Ústrednou knižnicou jednotnej sústavy knižníc je Štátna knižnica Československej republiky (ďalej len „Štátna knižnica“); plní najmä tieto úlohy:

a) trvale uchováva domácu literatúru i ostatné bohemiká a sloveniká,

b) bibliograficky spracúva súčasnú i minulú literárnu produkciu a koordinuje bibliografickú prácu v celoštátnom meradle,

c) ako ústredná univerzálne vedecká knižnica zhromažďuje domácu a najdôležitejšiu svetovú literatúru a sprístupňuje ju verejnosti;

d) vykonáva výskum a vedecky spracúva teoretické otázky z odboru knihovníctva a poskytuje metodickú pomoc knižniciam jednotnej sústavy.

(2) Podrobnejšie úlohy Štátnej knižnice a jej organizáciu určí štatút, ktorý vydá minister školstva a kultúry v dohode s kompetentnými ústrednými úradmi a orgánmi.

## § 5
## Siete knižníc

(1) Knižnice v pôsobnosti jednotlivých ústredných úradov a orgánov tvoria spravidla organizované siete knižníc určitého druhu (knižnice ľudové, školské, vedecké, knižnice Revolučného odborového hnutia, technické knižnice, knižnice akadémie vied, zdravotnícke knižnice, knižnice ozbrojených síl a pod.).

(2) Kompetentné ústredné úrady a orgány zabezpečujú úzku vzájomnú spoluprácu knižníc svojej siete a účinnú pomoc lepšie organizovaných a vybavených knižníc knižniciam menším, najmä knižniciam vedeným dobrovoľnými pracovníkmi.

(3) Ideová a odborná pomoc knižniciam určitej siete sa spravidla sústreďuje v knižnici poverenej touto funkciou kompetentným ústredným úradom alebo orgánom (ústredná knižnica siete).

(4) Sieť knižníc môžu tvoriť vzhľadom na ich špecifické úlohy aj knižnice toho istého druhu v pôsobnosti niekoľkých ústredných úradov (technické knižnice v závodoch a pod.). V takomto prípade poverí jednu z knižníc siete funkciou ústrednej knižnice Ministerstvo školstva a kultúry po prejednaní v Ústrednej knižničnej rade a v dohode s kompetentnými ústrednými úradmi a orgánmi.

### § 6
### Ľudové knižnice

(1) Ľudové knižnice (miestne, okresné, krajské) sú základom jednotnej sústavy, lebo tvoria najrozsiahlejšiu sieť knižníc slúžiacich všetkému obyvateľstvu a sú v obvode svojej pôsobnosti, najmä pokiaľ ide o knižnice okresné a krajské, strediskami metodickej, bibliografickej, informačnej a medziknižničnej vypožičiavacej služby pre všetky knižnice jednotnej sústavy, pokiaľ takúto službu a pomoc potrebujú.

(2) Ľudové knižnice sú zriadené v každej obci. Ľudové knižnice zriaďuje, udržuje a riadi výkonný orgán kompetentného národného výboru. V sídle krajského národného výboru plní spravidla krajská ľudová knižnica aj funkciu knižnice okresnej a mestskej, v sídle okresného národného výboru plní okresná ľudová knižnica aj funkciu knižnice mestskej. Miestna ľudová knižnica môže byť zriadená, pokiaľ je to účelné, tiež ako organizačná zložka osvetového zariadenia miestneho národného výboru. So súhlasom výkonného orgánu okresného národného výboru môže plniť úlohy miestnej ľudovej knižnice knižnica jednotného roľníckeho družstva, Revolučného odborového hnutia, prípadne iná knižnica jednotnej sústavy, pokiaľ na to má potrebné predpoklady.

(3) Pre právne postavenie a spôsob hospodárenia ľudových knižníc, pokiaľ nejde o knižnice, ktoré sú organizačnými zložkami osvetových zariadení národných výborov, platia obdobne ustanovenia §§ 14 a 15 Osvetového zákona.

### Riadenie a koordinácia

### § 7

(1) Národné výbory, ktorým prislúcha starostlivosť o hospodársky a kultúrny rozkvet ich územia, stanovia zásady plánovitého rozvoja knižníc jednotnej sústavy podľa politických, hospodárskych a kultúrnych potrieb svojho obvodu. Zásady pripravujú v spolupráci s kompetentnými úradmi, organizáciami a inštitúciami a spoločne s nimi hodnotia rozvoj knižníc jednotnej sústavy; pritom vychádzajú okresné a miestne národné výbory zo zásad stanovených národným výborom vyššieho stupňa a z podmienok a potrieb svojho obvodu.

(2) V spolupráci s kompetentnými úradmi, organizáciami a inštitúciami národné výbory sledujú a s výnimkou ústredne riadených knižníc kontrolujú činnosť knižníc jednotnej sústavy v svojom obvode, aby táto činnosť svojím ideovým obsahom zodpovedala potrebám socialistickej spoločnosti, a vytvárajú priaznivé podmienky pre rozvoj knižníc a ich jednotné kultúrne a výchovné pôsobenie.

### § 8

(1) Ústredné riadenie a kontrola knižníc jednotnej sústavy prislúcha ústredným úradom a orgánom, v pôsobnosti ktorých sa knižnice zriaďujú; tieto úrady a orgány vydajú pre knižnice, pokiaľ sú organizačne samostatnými zariadeniami (ústavmi), vzorové štatúty, prípadne štatúty pre jednotlivé knižnice, v ktorých určia právne postavenie, podrobné úlohy, vnútornú organizáciu a riadenie a spôsob hospodárenia knižníc v ich pôsobnosti.

(2) Ministerstvo školstva a kultúry sleduje všetku činnosť knižníc jednotnej sústavy z hľadiska ich jednotného kultúrneho a výchovného pôsobenia a odporúča ústredným úradom a orgánom vhodné opatrenia.

### § 9

(1) Poradným, iniciatívnym a koordinačným orgánom ministra školstva a kultúry pre zásadné otázky knižníc jednotnej sústavy je Ústredná knižničná rada; jej členov vymenúva minister

školstva a kultúry na návrh ústredných úradov a orgánov, v pôsobnosti ktorých knižnice sú. Poradným, iniciatívnym a koordinačným orgánom povereníka školstva a kultúry je Slovenská knižničná rada; jej členov vymenúva obdobne poverenník školstva a kultúry. Funkcie predsedu a členov Ústrednej knižničnej rady a Slovenskej knižničnej rady sú čestné. Organizačný a rokovací poriadok Ústrednej knižničnej rady vydá Ministerstvo školstva a kultúry v dohode s kompetentnými ústrednými úradmi a orgánmi; organizačný a rokovací poriadok Slovenskej knižničnej rady vydá obdobne Povereníctvo školstva a kultúry.

(2) Poradnými, iniciatívnymi a koordinačnými orgánmi rád krajských a okresných národných výborov pre otázky knižníc jednotnej sústavy sú krajské a okresné knižničné komisie; ich členov vymenúva rada kompetentného národného výboru. Členstvo v krajských a okresných knižničných komisiách je čestné.

### § 10
### Pracovníci knižníc

(1) Knihovník v ľudovodemokratickom štáte plní významné politickovýchovné poslanie a musí mať preto potrebnú politickú i odbornú kvalifikáciu. Jeho povinnosťou je najmä iniciatívne získavať nových čitateľov, individuálne o čitateľov sa starať a všetkými spôsobmi práce s knihou napomáhať zvýšenie politického uvedomenia a uspokojovanie stále rastúcich potrieb občanov pri prehlbovaní ich všeobecného i odborného vzdelania a kultúrneho rozhľadu. To sa týka aj knihovníkov dobrovoľných, ktorým úrady, organizácie a inštitúcie, ktoré zriaďujú a riadia knižnice, poskytujú pri plnení týchto úloh všestrannú pomoc. Pri výkone svojej funkcie sa knihovník opiera o aktív dobrovoľných spolupracovníkov knižnice.

(2) Predpisy o kvalifikačných predpokladoch pracovníkov knižníc vydajú, pokiaľ to neprislúcha podľa osobitných predpisov do pôsobnosti iných orgánov, kompetentné ústredné úrady a orgány v dohode s Ministerstvom školstva a kultúry a s ústredným výborom kompetentného odborového zväzu; zároveň určia, v ktorých knižniciach pracujú knihovníci z povolania.

(3) Úrady, organizácie a inštitúcie, ktoré zriaďujú a riadia knižnice, zabezpečujú sústavné doplňovanie a prehlbovanie potrebnej kvalifikácie zamestnancov knižníc i dobrovoľných pracovníkov.

### § 11
### Hmotné zabezpečenie knižníc

Úrady, organizácie a inštitúcie, ktoré zriaďujú a riadia knižnice, zabezpečujú, aby knižnice boli umiestnené v budovách (miestnostiach) primeraných rozsahu knižničných zbierok, úlohám a významu knižníc, a poskytujú im potrebné vybavenie a prostriedky na doplňovanie knižničných zbierok, na prevádzku knižníc a ich ďalší rozvoj. Premiestiť knižnicu alebo jej časť možno len vtedy, keď sa jej dostane vhodné umiestenie. Budovy (miestnosti) možno odňať účelom knižníc len so súhlasom orgánu nadriadeného tomu orgánu, ktorý knižnicu riadi. Pri knižniciach ústredne riadených je týmto orgánom kompetentný ústredný úrad alebo orgán, pri krajských ľudových knižniciach Ministerstvo školstva a kultúry.

## Záverečné ustanovenia

### § 12

Predpisy na vykonanie tohto zákona vydá Ministerstvo školstva a kultúry v dohode s kompetentnými ústrednými úradmi a orgánmi.

**§ 13**
**Zrušujú sa**

1. zákon č. 430/1919 Zb. o verejných knižniciach obecných,
2. vládne nariadenie č. 607/1919 Zb., ktorým sa vykonáva zákon o verejných knižniciach obecných z 22. júla 1919 č. 430/1919 Zb. v znení vládneho nariadenia č. 212/1921 Zb.

**§ 14**

Tento zákon nadobúda účinnosť 1. augustom 1959; vykonajú ho všetci členovia vlády.

**Novotný v. r.**

**Fierlinger v. r.**

**Široký v. r.**

**Dolanský v. r.**

**Poláček v. r.**

**Kopecký v. r.**

**Štrougal v. r.**

**Barák v. r.**

**Uher v. r.**

**Inž. Šimůnek v. r.**

**Beran v. r.**

**Inž. Jankovcová v. r.**

**Jonáš v. r.**

**Dr. Kyselý v. r.**

**Dr. Kahuda v. r.**

**Plojhar v. r.**

**Reitmajer v. r.**

**Dr. Šlechta v. r.**

**Dr. Škoda v. r.**

**David v. r.**

**Dr. Vlasák v. r.**

**Ďuriš v. r.**

**Brabec v. r.**

**Krajčír v. r.**

**Inž. Černý v. r.**

**Krosnář v. r.**

**Dr. Neuman v. r.**

**Generálplukovník Lomský v. r.**

**Ouzký v. r.**

**Machačová v. r.**

**Pospíšil v. r.**

**Dr. Nejedlý v. r.**

**Inž. Púčik v. r.**

Vydavateľ Zbierky zákonov Slovenskej republiky a prevádzkovateľ právneho a informačného portálu Slov-Lex dostupného na webovom sídle www.slov-lex.sk je Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, Župné námestie 13, 813 11 Bratislava, tel.: 02 571 01 000, e-mail: helpdesk@slov-lex.sk.